

מאי שנא "טמאין מעיקרא", דלא, משום דאמרין אידי דמאי יקורי בגלל כובד המים שבתמד שכני תתאי, יורדים הם למטה בתוך הכלי שמטביל אותם בו, ופירא קפי מלעיל, והחרצנים צפים מלמעלה ולא קא סלקא להו השקה למיא, והמים של התמד לא נוגעים ומתחברים עם מי המקוה.

אי הכי, "טהורים ולבסוף נטמאו", נמי לא יטהרו בגלל הסיבה הזאת?

אלא, לכך מועילה ההשקה בטהורים ולבסוף נטמאו, משום דמבלבלי, המים והחרצנים מעורבים יחד והמים אף הם צפים מלמעלה. אם כן, הכי נמי בטמאים מעיקרא, תועיל להם ההשקה, שאף הם מבלבלי, המים והחרצנים יחד, ומה טעם לחלק ביניהם? (179)

מתניתין:

האב זכאי למכור את בתו לאמה העבריה כל זמן שהיא קטנה עד שתגדל ותהיה נערה דהיינו שימלאו לה שתים עשרה שנה ויהיו לה סימני נערות [שתי שערות].

האונס או המפתה נערה בישראל חייב לתת לאביה קנס חמשים שקל כסף, חיוב זה אינו אלא בנערה בלבד דהיינו משימלאו לה שתים עשרה שנה [עם הבאת סימני נערות].

ב-כ-ב שנטמא, הרי עד שלא החמיץ, משיקו במים כדין כל מים טמאים, שאף על פי שבאוכלין ומשקין לא מועילה טבילה במקוה כדי לטהר אותם [שהטהרה במקוה נאמרה בתורה רק לגבי אדם וכלים], מכל מקום, במים בלבד ישנה אפשרות לטהר אותם, על ידי שמכניס אותם לתוך כלי פתוח, ואת הכלי הפתוח הוא משקיע לתוך המקוה עד שמי המקוה נושקים למים הטמאים מלמעלה, ואין זה בתורת "טבילה", אלא שעל ידי החבור של המים הטמאים עם מי המקוה הם מתבטלים לגבי מי המקוה, ונטהרים בכך.

אבל, משהחמיץ התמד הרי הוא יין, ואם הוא נטמא אין משיקו במים. לפי שאר משקים חוץ ממים אי אפשר לטהר אותם על ידי השקה וביטול לגבי המקוה, לפי שיש להם טעם שונה מהמים, המונע מהם את הביטול לגבי מי המקוה.

אמר רבא: לא שנו שתמד שלא החמיץ משיקו במים, אלא שתמדו, שנתן על החרצנים מים טהורים, ונטמאו אחר כך כשכבר היו מעורבים עם החרצנים. אבל אם היו המים טמאים מעיקרא, לפני נתינתם לתוך החרצנים, לא נטהרים על ידי השקה במקוה.

אזל רב גביהה מבי בתיל, אמרה לשמעתיא דרבא קמיה דרב אשי. כלומר, שאל את רב אשי מהו הטעם של רבא כדלהלן.

179. והתוס' מבארים סברת רבא.

מחייב במעשר בלא החמיץ, היינו דוקא כשכרוור שלא יחמיץ לעולם, וזה מתאים עם דברי רבי אלעזר, עיי"ש מה שתירצו.

עד ששה חדשים לאחר מכן שאז היא יוצאת מכלל "נערה" ומגיעה לכלל "בוגרת".

נמצא שכל מקום שיש מכר דהיינו כשהבת קטנה אין קנס. וכל מקום שיש קנס, דהיינו כשהיא נערה, אין מכר.

ומתריצין: אימא אף קנס יש לקטנה, ואף על פי שהוא במקום מכר [בחלק מהזמן, דהיינו עד שתהיה נערה, שמאז אין לה מכר, ועדיין יש לה קנס עד שתיבגר].⁽¹⁸⁰⁾

גמרא:

אמר רב יהודה אמר רב: מה ששנינו שאין קנס במקום מכר, זו דברי רבי מאיר, האומר שקטנה אין לה קנס. אבל חכמים אמרו: יש קנס במקום מכר. לפי שהם סוברים שגם בקטנה [מבת שלש שנים ומעלה כדלהלן] יש קנס, וממילא יתכן שהקנס והמכר שניהם יהיו במקום אחד דהיינו בקטנה.

דתניא: קטנה מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות שהן סימני נערות שאז היא נערה [בתנאי שמלאו לה שתיים עשרה שנה] יש לה מכר ואין לה קנס!

משתיביא שתי שערות עד שתיבגר, דהיינו עד שימלאו ששה חדשים לאחר שנעשתה נערה, יש לה קנס ואין לה מכר, דברי רבי מאיר.

שהיה רבי מאיר אומר: כל מקום שיש מכר אין קנס, וכל מקום שיש קנס אין מכר.

וחכמים אומרים: קטנה מבת ג' שנים ויום אחד, שמאז היא ראויה לביאה, עד שתיבגר, יש לה קנס.

ותמהינן: קנס, אין, מכר לא? והלא הקטנה יש לה מכר.

מתניתין:

האב יכול להשיא את בתו הקטנה, מדאורייתא [אפילו בניגוד לרצונה]. יתומה קטנה שאין לה אב אינה יכולה להינשא מדאורייתא אלא שתקנו חכמים שאמה או אחיה יכולים להשיאה [מדעתה], והואיל ונישואין אלה הם רק מדרבנן תקנו חכמים שגם לאחר נישואיה יכולה הקטנה לצאת מבעלה על ידי "מיאון" בלבד ללא קבלת גט מבעלה, דהיינו שתאמר שאינה רוצה עוד בבעלה ובכך היא מגורשת. ואין הבת יכולה למאן אלא כל זמן שהיא קטנה אבל לאחר שתגדל ותהיה נערה אינה יכולה עוד למאן. קטנה שמת בעלה ונפלה ליבום אינה יכולה לחלוץ ליבמה אלא משתגדל ותהיה נערה.

נמצא, שכל מקום שיש מיאון, דהיינו כשהיא קטנה, אין חליצה.

וכל מקום שיש חליצה, דהיינו, כשהיא נערה, אין מיאון.

גמרא:

אמר רב יהודה אמר רב: מה ששנינו שאין מיאון במקום חליצה זו דברי רבי מאיר

180. נמצא שלדעת רבנן שלש זמנים הם: א. עד שתהיה בת שלש שנים יש לה מכר ואין לה קנס

לא בתפלה ולא על הכוס ככל מוצאי יום טוב, שלא תקנו הבדלה אלא ביציאת יום קדוש וכניסת יום חול, וכאן הרי קדושת השבת הנכנסת חמורה מקדושת יום טוב היוצאת.

ואם חל יום טוב במוצאי שבת, מבדילין במוצאי שבת, כיון שהקדושה היוצאת חמורה מהקדושה הנכנסת, ולא תוקעין קודם כניסת היום טוב, שהרי לא צריכים להפסיק משום מלאכה.

ביצד מבדילין במוצאי שבת שהוא יום טוב?
אומר "המבדיל בין קודש לקודש".

רבי דוסא אומר: כך הוא אומר "בין קודש חמור לקודש הקל"

האומר שנערה אינה ממאנת אבל חכמים אומרים: יש מיאון במקום חליצה שלדבריהם אפילו נערה יכולה למאן וממילא יתכן שהמיאון והחליצה יהיו שניהם במקום אחד דהיינו בנערה.

ומאן חכמים החולקים על רבי מאיר? רבי יהודה היא. דתניא: עד מתי הבת ממאנת? עד שתיביא שתי שערות, שהן סימני נערות ומכאן ואילך אינה יכולה למאן, **דברי רבי מאיר.**

רבי יהודה אומר: אף משהביאה שתי שערות עדיין יכולה היא למאן עד שירבה השיער השחור שבאותו מקום על הלבן, דהיינו, על הבשר, שיראה כאילו יש שם הרבה שיער. (181)

מתניתין:

כל מקום שיש תקיעה, אין הבדלה. וכל מקום שיש הבדלה אין תקיעה.

ומפרשת המשנה: **יום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעין כבכל ערב שבת,** שהיו תוקעין לפני כניסת השבת שש תקיעות כדי שידעו העם להפסיק ממלאכה. ואף על פי שהיום הוא יום טוב ואסור במלאכה, מכל מקום היו תוקעין כדי להפסיק ממלאכת אוכל נפש המותרת ביום טוב.

ולא מבדילין, אין אומרים הבדלה בלילה

גמרא:

ודנה הגמרא: **היכי תוקע?** כיצד היא צורת התקיעה בערב שבת שהוא יום טוב, שהרי מסתבר שצריך לשנות מהתקיעה של כל ערב שבת שהוא יום חול, ואילו היום יש בו קדושה.

ומשנינן: **אמר רב יהודה: תוקע ומריע מתוך תקיעה.** דהיינו, כשהוא תוקע תקיעה תרועה תקיעה כבכל ערב שבת, לא יפסיק בין התקיעה לתרועה שאחריה כרגיל אלא יעשה אותם ברצף אחד.

קנס ואין לה מחר.
181. עיין רש"י ותוס'.

ב. מבת שלש ועד שתהיה נערה יש לה קנס וגם מחר ג. מזמן שנעשתה נערה ועד שתיבגר יש לה

ורב אסי אמר: תוקע ומריע בנשימה אחת. דהיינו, שמפסיק ביניהם אלא שההפסק קטן מהרגיל בכך שהתקיעה והתרועה נעשות בנשימה אחת.

אתקין רב אסי בהוצל בתקיעות של יום טוב שחל בערב שבת כשמעתיח, שיהא תוקע ומריע בנשימה אחת.

מיתיבי מהא דתניא בתוספתא: יום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעין ולא מריעין.

ומדייקת הגמרא: מאי לאו? — לא מריעין כלל. וקשיא לרב יהודה ולרב אסי הסוברים שמריעין, אלא שעושים בשינוי?

ומתצינן: לא כך היא כונת הברייתא, וכל אחד מתרצה לשיטתו:

רב יהודה מתרין לטעמיה, ורב אסי מתרין לטעמיה.

רב יהודה מתרין לטעמיה, שכך היא כונת הברייתא: לא מריעין בפני עצמה, היינו בהפסק מהתקיעה שלפניה, אלא מריעין מתוך תקיעה.

ורב אסי מתרין לטעמיה: לא מריעין בהפסק גדול, שהתקיעה והתרועה נעשות בשתי נשימות, אלא בנשימה אחת.

שנינו במשנה: ובמוצאי שבת מבדילין. כיצד מבדילין? המבדיל בין קודש לקודש.

ודנה הגמרא: היכא אמר לה, היכן אומרים

את "המבדיל בין קודש לקודש"? האם גם בתחילת ברכת ההבדלה אומרים [במקום "המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך"] "בין קודש לקודש", או דלמא רק בסיומה אומר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש"?

אמר רב יהודה: בחתימתה דוקא. אבל בפתיחתה אומר כרגיל "המבדיל בין קודש לחול", וכן אמר רב נחמן: בחתימתה דוקא.

ורב ששת בריה דרב אידי אמר: אף בפתיחתה.

ולית הלכתא כוותיה דרב ששת. לפי שבתחילת הברכה הוא מפרט את ההבדלות שנאמרו בתורה [כמבואר להלן], ובתורה נאמרה הבדלה בין קודש לחול, שנאמר "ולהבדיל בין הקדש ובין החול", ולא נזכר בתורה הבדלה בין קודש לקודש.

שנינו במשנה: רבי דוסא אימר: בין קודש חמור לקודש הקל.

ולית הלכתא כוותיה דרבי דוסא. שאין לזלזל ביום טוב לקרותו "קודש הקל".

אמר רבי זירא: יום טוב שחל להיות באמצע שבת, כלומר, באחד מימי השבוע, אומר במוצאי יום טוב בברכת ההבדלה כמו במוצאי שבת, "המבדיל בין קודש לחול, ובין אור לחושך, ובין ישראל לעמים, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה".

מאי טעמא אומר "בין יום השביעי לששת ימי המעשה", והרי היום אינו יום השביעי?

משום שה"בין יום השביעי לששת ימי המעשה" אינו אמור על השבת שהמבדיל יוצא ממנה עתה ונכנס ליום חול, אלא סדר הבדלות האמורות בתורה הוא מונה בברכת הבדלה, שכולן נאמרו בתורה. (182)

הדרן עלך הכל שוחטין

ולמה חוזר עליה שוב? מפני שכאן הוא הסוף של הברכה, והדין הוא שבסוף כל ברכה, דהיינו סמוך לחתימת הברכה צריך לומר מעין הענין של החתימה. ומכיון שהחתימה היא "ברוך המבדיל בין קדש לחול", לכן הוא אומר לפני החתימה "בין יום השביעי לששת ימי המעשה", שהוא מעין החתימה.

182. בין קודש לחול, שנאמר "ולהבדיל בין הקודש ובין החול".
 בין אור לחושך, שנאמר "ויבדל אלהים בין האור ובין החושך".
 בין ישראל לעמים, שנאמר "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי".
 ואילו בין יום השביעי לששת ימי המעשה, היא ההבדלה שבין קודש לחול.